
KRÓNIKA

IDŐSZERŰ ESZMEI-POLITIKAI ÁRAMLÁSOK A KULTÚRÁBAN.*

Az újbaldaliakat elkápráztatja az értelmiség messianisztikus küldetése, és ezen a ponton ők is csatlakoznak a bürokratikus erőkhöz, amelyek egy olyan népboldogító művelődéspolitikát támogatnak, hogy a kultúrát terjeszteni kell és hozzáférhetőbbé tenni a munkásság számára, de el kell hallgatni, hogy a kultúra alanyainak szerepe a nem azonosított népboldogítót szolgálja.

A Kommunista Szövetséget az a cél ösztönözte, hogy minél jobb feltételeket teremtsen a kulturális fejlődésre, ezért közvetlenül a JKSZ X. kongresszusa előtt minden szervezett szocialista erőt mozgósított egy olyan kulturális fejlődés új koncepciójának a kidolgozására, amely megfelel forradalmunk jelenlegi szakaszának. Mint ismeretes, ennek az elgondolásnak, az a lényege, hogy olyan körülményeket kell kialakítani, amelyek között a társult dolgozók — mind a kultúrában, mind a társult munka egész területén foglalkoztatottak — a művelődési szükségletekkel és eszközökkel kapcsolatos egyenrangú megállapodásaik révén és a közvetítők kizárásával a kultúra és a művelődéspolitikai alanyává válnak. Ez azt jelentené, hogy a korábbi beszükkült kulturális szemléletmódot, és a kultúrának a hagyományos művelődési intézményekre, alkotótevékenységre való leszűkítését — amit egyébként a kivételesség és az emelkedett-

ség jellemzett — fel kell váltani egy olyan művelődési koncepcióval, amely a dolgozók életmódjában és munkájában fejeződik ki, és igyekeznek a mindennapi élet részévé válni.

A kulturális fejlődésnek ez az elgondolása és kiteljesedése a legjobb feltétel az alkotótevékenység elterjedéséhez, ez ugyanis nemcsak a munkásosztály, hanem az értelmiség és valamennyi dolgozóréteg, tehát egész társadalmunk objektív történelmi érdeke. Természetesen ez nem jelenti, hogy a munkásosztálynak és az értelmiségnek, illetve a dolgozók egyéb rétegeinek soraiban nincsenek olyan egyének és csoportosulások, amelyeknek a pillanatnyi érdekei nem állnak ezzel ellentétben, vagy egészen más jellegűek. Ez a kérdések megoldásának eltérő eszmei megközelítésében, különböző eszmei platformok kialakításában és kölcsönhatásában fejeződik ki.

Rendkívül fontos hangsúlyoznunk, hogy vannak olyan elgondolások, amelyek különböznek a Kommunista Szövetségtől, például az önálló művészek helyzetének a megoldását, a színművészet intézményesített fejlődését, a könyv társadalmi helyzetét illetően stb., de amelyek a szocialista öngazgatási viszonyok fejlődésvonalát követik. A Kommunista Szövetség az utóbbi évtizedben az ilyen különbségeket mindinkább az öngazgatási érdekek pluralizmusának tartja, és egy meghatározott közeg bizonyos helyzetben kifejezésre jutó erőviszonyainak a következményeként tiszteli ezeket a megoldásokat,

* Major Nándor a JKSZ KB végrehajtó titkárának a *Borbában* és a *Magyar Szóban* december folyamán megjelent cikksorozatának bevezetője.

még akkor is, ha ellentétben állnak törekvéseivel. Természetesen a KSZ-nek ebben következetesnek kell lennie, és szembe kell helyezkednie mindazokkal a szervekkel és egyénekkkel, amelyek saját soraiban akadályozzák politikája megvalósulását.

Ugyanakkor feltétlenül hangsúlyoznunk kell, hogy szocialista öngazgatáson alapuló demokratikus rendszerünk nem teszi lehetővé a társadalmat és így a kultúrát más irányba, lényegében véve öngazgatástól mentes irányba fejleszteni szándékozó erők és elemek ténykedését. Az eltelt időszakban ilyen törekvések hordozóiként kerültek felszínre a polgári liberalista, etatista-bürokratikus, technokrata-menedzseri, újbaloldali, nacionalista és egyéb erők, amelyek többnyire együttesen léptek fel. Már néhány alkalommal vereséget szenvedtek, de továbbra is jelen vannak, és még jó ideig jelen lesznek, vagy pedig ismételten felütik a fejüket, ugyanis nemcsak a forradalom által hatalmától megfosztott régi osztály maradványainak a soraiból verbuválódnak, s nem is csupán a külföldi eszmei áramlatok képviselőiből állnak, hanem tulajdon társadalmunk ellentmondásaiból is újratermelődnék.

Itt kezdődik az öngazgatásellenes, azaz oppozíciós elemek elleni eszmei-politikai harc. Állandóan arra törekkenek, hogy rendszerünk összetevőreszeivé váljanak, hogy oppozíciós ellenpólusként legalizáljuk őket. Egyesek közülük már évek óta, és még manapság is azt magyarázzák, hogy nem a szocialista öngazgatás elleni vagy melletti állásfoglalásuk a vízvonal, hanem az, hogy valaki a szocializmus mellett vagy ellen van-e, támogatja-e vagy sem a „balos erőket”. Ez ugyanis azt jelentené, hogy lehetőségként elfogadjuk az etatista szocializmus és a szocialdemokrata reformizmus irányában

való haladást a kistőkési viszonyok esetleges újjászerveződésével együtt, tehát a retrográd átalakulások lehetőségét. Vajon ez nem jeleneténé ismét a kultúra államosítását, illetve a népművelődésnek az eszmék piacára való hagyatkozását? Vajon bontsuk meg a társult dolgozóknak mint a kultúra alanyainak a sorait, mielőtt még valóban azzá válnának? Ezeket a „baloldaliakat” ugyanakkor egyáltalán nem zavarja, hogy a polgári értelemben vett demokrácia és alkotás szabadság bevezetéséért szállnak síkra, tehát jobboldali erőkkel szövetkeznek az öngazgatási viszonyok fejlesztésén munkálkodó dolgozók ellen.

A kultúrára ezek szerint manapság egy dialektikusan ellentmondásos folyamat jellemző, amely körül éles eszmei harc folyik, amelyben a társult dolgozók a kultúra alanyaivá válnak, s amelyben megkezdődik az anyagi és a szellemi termelés sajátos egyesülési folyamata, ez a munkamegosztás túlhaladására vezet olyan körülmények között, amikor még a munkamegosztás a társadalomban elengedhetetlenül újratermelődik. Ez az ellentmondás, amellyel, hogy bizonyos mértékben az objektív törvényszerűségek következtében akadályozza a társult dolgozóknak a kultúra alanyaivá történő átminősítéséért küzdő társadalmi erőket, ugyanilyen alapon teret nyit az öngazgatástól távol álló erők ténykedése előtt. (...)

MEGHALT DOBRIŠA CESARIĆ.
Decemberben jeles írótt vesztett el a Jugoszláv Írószövetség: 78 éves korában elhunyt Dobriša Cesaric horvát költő, a mai modern költészet egyik kimagasló egyénisége. Cesaric 1902-ben született Slavonska Požegában, Eszéken tanult, majd Zágrábban filozófiát végzett. A két háború között könyvtáros volt, a felszaba-